

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Narayana Press, Gylling

Indbinding: Damm's Bogbinderi, Randers

Printed in Denmark 1990

ISBN 87-574-2373-3

Forord

Entreprise- og licitationsbetingelser, der udkom i 3. udgave i 1982, og Totalentreprise, der udkom i 1981, har længe trængt til at blive revideret.

Det igangværende udvalgsarbejde med henblik på nye standardvilkår til aflesning af Almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed fra 1972 har imidlertid nødvendiggjort en udsættelse. Der forestår endvidere en revision af licitationsloven.

Jeg har derfor fundet det formålstjenligt at udarbejde en foreløbig revision i form af de her foreliggende noter, der – udover at ajourføre teksten – kan have selvstændig interesse som en gennemgang af udviklingen i entrepriseretten i den sidste halve snes år.

Det må i denne forbindelse ikke overses, at selv efter at være afløst af nye standardvilkår vil AB 72 i mange år have betydning som grundlag for reguleringen af alle igangværende og allerede afsluttede bygge- og anlægsarbejder. Det er derfor fortsat vigtigt, at der foreligger en ajourført behandling af AB 72.

For at lette anvendelsen er noterne opbygget på grundlag af systematikken i AB 72 og licitationsloven.

I øvrigt indledes hvert afsnit med sidehenvisninger til Enterprise- og licitationsbetingelser og Totalentreprise. Det understreges, at der i teksten i alt væsentligt kun omtales litteratur og retspraksis efter 1981. Oplysninger om ældre materiale skal søges i de nævnte bøger.

Der er i alt væsentligt ikke taget hensyn til materiale fremkommet efter august 1990.

Klostergade 28, 8000 Århus C, august 1990

Erik Herlyck

Indhold

A. Aftalegrundlaget	11
   1 Indledning	11
Byggeriets standardvilkår	11
Retskilder i øvrigt	12
Entreprenørrådgivning – totalentreprise	14
   2 Bygherrens udbud	16
Risikoen for uforudsete vanskeligheder	16
   3 Entreprenørens tilbud	17
Betaling for tilbudsudregning og tilbudsprojektering	17
   4 Enterpriseaftalen	19
Enterpriseaftalens indhold	19
Projekterings- og rådgivningsaftaler	20
Underentrepriseaftaler	21
   5 Fejl og uoverensstemmelser i grundlaget for aftalen	23
Projektfejl	23
B. Entreprisenes udførelse	25
   6 Entreprisenes omfang og art	25
Totalentreprise og myndighedskrav	25
Naturalopfyldelse	26
Uforudsete vanskeligheder	27
   7 Bygherrens egne ydelser	28
Byggepladsen	28
   8 Forandring i entreprisen	28
Retten til at forandre entreprisenes omfang	28
Grænsen mellem kontraktarbejde og ekstraarbejde	29
Stiftelsen af betalingskrav for ekstraarbejde	30
Opgørelse af betalingen for ekstraarbejder	30
Mindreydelser	31
Bygherrens afbestillingsret	31
   9 Fortidsminder	32
Retten til forefundne materialer – bortskaffelse	32
C. Repræsentation og samvirke	33
   10 Tilsyn	33
Tilsynets stillingsfuldmagt	33

§ 11	Byggemøder	33
	Spilddage	33
§ 12	Entreprenørens personale	34
	Arbejdsmiljø	34
§ 13	Bygherrens og entreprenørens ophold i udlandet	34
§ 14	Samvirke med andre entreprenører	35
	Bygherrens samarbejdspligt	35
D.	Tidsfrister	37
§ 15	Entreprenøren	37
	Tidsfristforlængelse	37
	Forandringer af arbejdet	38
	Force majeure	39
	Usædvanligt vejrlig	40
	Entreprenørens forholdsregler	40
§ 16	Bygherren	41
	Vedvarende tidsfristforlængelse (afbestilling)	41
E.	Aflevering	43
	Afleveringsforretning	43
F.	Ansvar og risiko, bortset fra ophævelse	45
§ 18	Hovedregel mellem bygherre og entreprenør	45
	Ansvarsreglerne ved totalentreprise	45
	Entreprenørens mangelsansvar	46
	Særligt om materialeansvaret	48
	Særligt om forholdsmaessigt afslag	50
	Flere skadevoldere. Egen skyld	51
	Særligt om flere skadevoldere i totalentreprise	53
	Reklamation og forældelse	54
	Udgravningsskader – forurenningsskader	55
§ 19	Entreprenørens forsinkelse	56
	Forsinkelsesbegrebet	56
	Opgørelse af dagbøder	57
	Mellemfrister	59
	Bygherrens erstatningskrav	59
§ 20	Bygherrens forsinkelse	60
	Erstatningsbetingelserne	60
	Erstatningsopgørelsen	61
§ 21	Mangelsansvar indtil afleveringen og ved afleveringen	62
	Risikoens overgang	62

Forsikringspligt	63	
Afhjælpning af mangler, der påvises ved afleveringen	64	
Offergrænse for afhjælpningsarbejder	65	
   22	Mangelsansvar efter afleveringen	66
	Afhjælpningsret?	66
	Skjulte mangler	66
	Den såkaldte ansvarsreform – 5 års ansvarsperiode	68
	Erstatningskrav for mangler	71
	Garantiansvar	73
G.	Ophævelse	75
   23	På grund af forsinkelse eller arbejdets udførelse	75
	Hævebetingelserne	75
	Benyttelse af entreprenørens materialer, materiel og projekt	76
   24	Entreprenørens konkurs, likvidation og død	77
	Hæveadgang – indtrædelsesret	77
	Dagbodskrav	78
H.	Økonomi	81
   25	Entreprenørens sikkerhedsstillelse	81
	Manglerende sikkerhedstillelse	81
	Sikkerhedsstillelsens art og indhold	82
	Sikkerhedsstillelsens ophør	85
   26	Betaling	86
	Regningsarbejde	86
	Forrentning	86
	Betalingsregulering som følge af pris- og lønændringer	88
	Indeksregulering	89
	Entreprenørens slutopgørelse	89
   27	Ejendomsret til materialer og leverancer	90
	Rettigheder over materialer og leverancer	90
	Materialer og leverancer, som ikke er leveret på byggepladsen	92
   28	Bygherrens sikkerhedsstillelse	93
	Byggelånsejerpantere brevet	93
	Sikkerhedsstillelse, når der ikke finansieres ved byggelån	94
	Hovedentreprenørens sikkerhedsstillelse	94
   29	Transport på enterprisesummen	94
	Bygherrens betalingsforpligtelser	94
	Entreprenørtransporters prioritetsstilling	95

Transport på byggelån	96
I. Tvister	99
§ 30. Syn og skøn	99
Udmeldelse af syn og skøn	99
Skønssagens omkostninger	99
§ 31 Voldgift	104
Voldgiftsrettens virkemåde	104
Voldgiftsaftalen og voldgiftsrettens kompetence	104
Licitationsloven	105
§ 1 Lovens område	105
Tjenesteydelser	105
Leverancer	106
Licitationsloven og EF	106
Udbudscirkulæret	109
§ 2 Licitationsbegrebet	109
Udbudsmaterialet	109
§ 3 Beskyttelse af tilbudsgiverne	110
Åbning af tilbud	110
Særligt om bunden licitation	111
Regnefejl og andre fejl i tilbud	115
Nedsættelse af licitationstilbud.	
Forhandlinger med de bydende	116
§ 4 Beskyttelse af tilbudsmodtageren	118
Udregningsvederlag	118
Forhåndsmøder	118
§ 5 Beskyttelsesfrister	118
§ 6 Konkurrenceloven	119
Betydningen af den nye konkurrencelov	119
§ 7 Overtrædelse af licitationslove	120
Strafferetlige virkninger	120
Civilretlige følger	120
Registre	122
Forkortelser og litteratur	122
Domsregister	123
Oversigt over mangelssager	125
Sagregister	126

A. Aftalegrundlaget

§ 1. Indledning

■ 6. 13-53, T s. 11-22.

Byggeriets standardvilkår

Standardvilkårene for rådgivningsydelser, Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand, blev udarbejdet i 1975 og revideret i 1978. I denne version blev disse vilkår i reglen betegnet ABR 75.

En lidt mere omfattende revision har fundet sted i 1989, og vilkårene betegnes nu ABR 89.

Baggrunden for den seneste revision er ophævelsen af de hidtil gældende specialnormer indeholdende de detaljerede regler om omfanget af rådgiverydelsen indenfor de enkelte fagområder. Såvidt vides er specialnormerne blevet ophævet for at muliggøre en større smidighed med hensyn til omfanget af og grundlaget for aftaler om teknikerydelser.

Revisionen er imidlertid ikke vidtgående, og ABR 89 svarer i alt væsentligt de de tidligere gældende ABR 75.

Der kan peges på enkelte væsentlige ændringer uddover nødvendige konsekvensændringer som følge af ophævelsen af specialnormerne.

Punkt 2.1.1 og punkt 2.1.2 er blevet præciseret, således at der i rådgivningsaftalen også skal ske fastlæggelse af opgavens økonomiske grundlag.

I samklang hermed er punkt 2.4.1 blevet udvidet, således at der skal udpeges en byggeleder til at forestå den økonomiske og tidsmæssige styring under udførelsen.

Konsekvensændringer som følge heraf er sket i punkt 2.4.2, hvor der endvidere er sket ændringer med hensyn til projekteringslederens opgaver.

I punkt 3.1.1.1 er udgået den hidtidige tilkendegivelse om, at forudsætningen for en aftale om fast honorar er en definering af opgavens omfang og indhold. En tilsvarende ændring er sket i punkt 3.1.1.2 om honorar baseret på fysiske enheder.

I punkt 3.1.3 er der sket præcisering med hensyn til opgørelsen af honorar efter regning.

I punkt 3.1.4 er den hidtidige formel for beregning af honorar efter byggeudgift udgået, idet der fremtidig kun anføres, at honorar efter byggeudgift er en procentdel af byggeudgiften.